

PROBLEME DE INTERPRETARE A NOȚIUNII „DIFERENȚĂ SUBSTANȚIALĂ” ÎN CAZUL ÎMBOGĂȚIRII ILCITE

PROBLEMS OF INTERPRETING THE NOTION OF “SUBSTANTIAL DIFFERENCE” IN THE CASE OF ILLEGAL ENRICHMENT

Petru VÎRLAN, ORCID: 0000-0001-9416-1427
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.352.4

e-mail: v.petru15@gmail.com

Sintagma „valoare care depășește substanțial mijloacele dobândite” prevăzută la art. 330² sub denumirea marginală de *îmbogățire ilicită continuă* să fie subiect al numeroaselor cercetări științifice, precum și obiecte din jurisprudența Curții Constituționale. Spre regret, sau deopotrivă că este în atenția publicului, acest text de lege nu a suferit modificări de la data adoptării acestuia, dimpotrivă, continuă să fie în vigoare până în prezent, chiar dacă majoritatea opiniilor ne îndeamnă spre ideea precum că această sintagmă trebuie supusă unor intervenții legislative, și de ce nu, de a prelua un exemplu de la alte țări, care la fel incriminează această infracțiune, însă această valoare este stabilită unor criteriilor exhaustive, și de la care nu poți devia. În drept, nu este clară cât de substanțială trebuie să fie depășirea mijloacelor dobândite de către subiectul deținător, în așa mod încât să fie aplicabilă această sintagmă operabilă de către legiuitor. Curtea Constituțională în hotărârea sa [1] exemplifică clar în pct. 99 precum că *în prezent legislația penală a Lituaniei indică nemijlocit în componența de infracțiune „mărimea sumei” valorii bunurilor a cărei depășire, dacă nu poate fi justificată, constituie infracțiune*. A fortiori, Curtea a mai constatat că legiuitorul a reglementat în legea penală noțiunile de *proporții deosebit de mari, proporții mari, daune considerabile și daune esențiale* stabilite de limitele art. 126 CP al RM. Respectiv, este lesne de înțeles din argumentele Curții Constituționale că textul „valoare care depășește substanțial mijloacele dobândite” este formulat imprevizibil. Urmărim aceeași problemă și în Avizul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului la proiectul care stă la baza adoptării art.330² CP RM nr. 503 din 29.10.2013 [2], prin care se menționează la pct. 3) *„de asemenea sintagma în mod substanțial, considerăm că este o expresie ambiguă, susceptibil de interpretare, deoarece va permite organului de anchetă să aprecieze în mod discreționar valoarea bunurilor dobândite licit de persoana condamnată”* Prin urmare, Centrul Național Anticorupție vine cu propunerea să se specifice în ce condiții depășirea veniturilor dobândite licit va fi considerată substanțială. Subsecvent, doctrinarii la fel exprimă această opinie, și vin cu titlu de *lege ferenda* pentru a înlătura respectivele carențe, un prim punct de pornire ar fi inserarea în Capitolul XIII al Părții generale a Codului penal al Republicii Moldova a unei norme cu caracter explicativ, care ar defini înțelesul sintagmei „diferență substanțială”, astfel încât dispozițiile de la art. 106¹ alin.(2) și art. 330² CP RM ar deveni

clare și previzibile, punând destinatarul normei în situația de a-și putea ordona condusă [3]. Într-adevăr, cum am enunțat anterior, exemplul Republicii Lituania în art. 189¹ stipulează suma fixă datorită căreia facilitează incriminarea infracțiunii de îmbogățire ilicită organelor de drept, și nu lasă o interpretare, ori nu face trimitere la vreo normă de trimitere sau normă de blanchetă (ca în cazul Republicii Moldova). O altă opinie similară o împarte un alt doctrinar, prin care vine cu ideea de soluționare a problemei în cauză ne-o sugerează o inițiativă în vederea ajustării mărimii în cauză realităților sociale din Republica Moldova, s-ar putea lua în considerare, de exemplu, prevederea de la lit.a) art.226³ din Codul fiscal al Republicii Moldova: „Subiecți ai estimării prin metode indirecte sunt persoanele fizice rezidente, cetățeni ai Republicii Moldova, care, în perioada unui an fiscal, începând cu 1 ianuarie 2012, obțin proprietăți (bunuri imobiliare, valori mobiliare, mijloace de transport, mijloace bănești) ce depășesc cumulativ suma de un milion de lei” Eventual, pot fi propuși alți parametri valorici. Important este ca aceștia să fie stabiliți în textul legii penale (de exemplu, într-un alineat aparte la art.330² CP RM) [5].

Suținând aceste opinii, ajungem la concluzia precum că totuși textul de lege „valoare care depășește substanțial mijloacele dobândite” este unul interpretabil și în continuare rămâne a fi discutabil în raport cu principiile dreptului penal care prevede drept interpretarea extensiv defavorabilă este interzisă, totodată legea penală se remarcă a fi una laconică și care nu ar fi trebui să lase un „gol” al interpretărilor. Într-o altă accepțiune, regăsim în lucrarea dată un alt exemplu prin care este operabilă latura obiectivă a infracțiunii sub denumirea marginală de îmbogățire ilicită care se prezintă în felul următor, din practica internațională, care reglementează diferit problema în cauză, este practica Indiei care prin intermediul jurisprudenței (Krishnanand vs Madhya Pradesh, 1977) a stabilit un mecanism clar de calcul al termenului „substanțial: în cazul în care persoana publică deține bunuri a căror valoare depășește 10% din venitul legal dobândit, atunci se consideră a fi întrunită latura obiectivă din componența de infracțiune a îmbogățiri ilicite [5]. Suținem și această părere, prin care la fel este stabilită o sumă fixă care permite atribuirea unor proporții pentru incriminarea infracțiunii, în așa mod ca organele care aplică legea penală să se ghideze în mod birocratic conform acesteia. Iarăși, o să ne permitem să repetăm că stabilirea unui quantum fix pe latura obiectivă a diferenței substanțiale care depășește substanțial mijloacele dobândite.

Cu titlu de concluzie alienăm spre final ideea precum în contextul analizei subiectului sintagmei în cadrul infracțiunii îmbogățirii ilicite, considerăm că aceste propuneri de lege ferenda în ipoteza în care ar fi acceptate de legiuitor, ar exclude posibilitatea unor interpretări arbitrare și a posibilei confuzii în cazul calificării faptelor de îmbogățire ilicită, deoarece un argument relevant este că în practică prezenta normă este foarte greu de aplicat de la introducerea în Codul penal a unei noi pedepse pentru îmbogățirea ilicită, procurorii pe cazurile date recunosc că au rezerve în privința cauzelor penale bazate pe acest articol. De altfel, sintagma „valoare care depășește substanțial mijloacele dobândite” este și în prezent în varianta în vigoare a art.330² CP RM. Această prevedere bravează

interdicția de interpretare extensivă defavorabilă, statuată la art.3 alin. (2) CP al RM. În atare condiții, până la o eventuală perfecționare, fiecare caz de aplicare a răspunderii în baza acestui articol va constitui drept un imbold de a crea îndoieli privind respectarea principiului legalității, principiu fundamental stipulat inclusiv în legea supremă a statului.

Referințe:

1. Hotărârea nr. 6 din 16.04.2015 privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită) Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=533> (accesat la 02.09.22)
2. Avizul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului la proiectul adoptării art.330² CP RM nr. 503 din 29.10.2013 Disponibil: <https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=80266e9a-e944-45a5-982e-ce377a02668f> (accesat la 02.09.22)
3. EȘANU, A. Îmbogățirea ilicită (art. 330² CP RM): Impedimente de tragere la răspundere penală. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2021, nr. 2(57), p. 17.
4. Codul penal al Republicii Lituania cu modificările editoriale: nr. 101 din 19.07.2022 Disponibil: <https://www.infolex.lt/ta/66150:str189-1> (accesat la 02.09.22)
5. STATI, V. Reglementarea răspunderii pentru infracțiunile prevăzute la art.330² „Îmbogățirea ilicită” din Codul penal: controverse, soluții. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr.92, p. 5.
6. STATI, V. Reflecții asupra unor proiecte legislative privind interpretarea termenului „substanțial”, utilizat în art. 330² din Codul penal al Republicii Moldova. În: *Актуальные научные исследования в Современном Мире*, 26-27 august 2016, ediția 8(16), p. 142. Disponibil: <https://pps.kaznu.kz/kz/Main/FileShow2/70980/81/3/1750/0//> (accesat la 02.09.22)